

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.01.1995, sp. zn. Cdon 23/94, ECLI:CZ:NS:1995:CDON.23.1994.1

Číslo: 32/1995

Právní věta: Registr svazků bývalé Státní bezpečnosti není informačním systémem podle zákona č. 256/1992 Sb., nýbrž je archivním materiálem, z něhož lze poskytovat informace jen způsobem vymezeným zmocněním stanoveným v zákoně č. 451/1991 Sb. tyto údaje nelze vymazávat, ani ničit. Žalobu domáhající se likvidace hmotných nosičů, na nichž jsou vázány údaje uvedených registrů, soud proto zamítne.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 17.01.1995

Spisová značka: Cdon 23/94

Číslo rozhodnutí: 32

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Archivnictví, Řízení před soudem

Předpisy: 40/1964 Sb. § 13 451/1991 Sb. 256/1992 Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 32/1995 sb. rozh.

Registr svazků bývalé Státní bezpečnosti není informačním systémem podle zákona č. 256/1992 Sb., nýbrž je archivním materiálem, z něhož lze poskytovat informace jen způsobem vymezeným zmocněním stanoveným v zákoně č. 451/1991 Sb.; tyto údaje nelze vymazávat, ani ničit. Žalobu domáhající se likvidace hmotných nosičů, na nichž jsou vázány údaje uvedených registrů, soud proto zamítne.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze 17. 1.1995, [Cdon 23/94](#))

Žalobce se žalobou domáhal, aby bylo soudem určeno, že je neoprávněně veden v evidencích bývalého Federálního ministerstva vnitra jako rezident, agent, držitel propůjčeného bytu, držitel konspiračního bytu, informátor nebo ideový spolupracovník bývalé Státní bezpečnosti. Dále se domáhal, aby žalovanému Ministerstvu vnitra ČR bylo uloženo, aby do 15 dnů od právní moci soudního rozsudku provedlo likvidaci všech údajů o tom, že by žalobce byl rezidentem, agentem, držitelem propůjčeného bytu, držitelem konspiračního bytu, informátorem nebo ideovým spolupracovníkem bývalé StB, a všech údajů s těmito údaji souvisejících a likvidaci všech hmotných nosičů, na kterých jsou tyto údaje vázány. Požadoval také plnou úhradu nákladů řízení před soudem

prvního stupně.

Žalované ministerstvo vnitra navrhlo zamítnutí žaloby s tím, že bývalým Federálním ministerstvem vnitra vydané osvědčení odpovídá tomu, že žalobce byl evidován v materiálech bývalé Státní bezpečnosti jako tajný spolupracovník v kategorii agent (§ 2 odst. 1 písm. b/ zákona č. 451/1991 Sb.). Šlo o údaj sloužící původně výhradně bývalému Federálnímu ministerstvu vnitra a teprve ustanovení § 9 zákona č. 451/1991 Sb. umožnilo, aby tento údaj byl sdělen, a to jen žalobci. Žalovaný úřad netvrdil, že žalobce byl agentem StB, nýbrž jen to, že je jako taková osoba evidován. Registr svazků bývalé StB není informačním systémem podle zákona č. 256/1992 Sb., nýbrž je archivním materiálem, z něhož lze poskytovat informace jen způsobem vymezeným zákonným zmocněním. Tyto údaje nelze vymazávat, ani ničit.

Městský soud v Praze, jako soud prvního stupně (§ 9 odst. 2 písm. a/ o. s. ř.), rozsudkem z 23. 11. 1993, čj. 34 C 106/93-26, určil, že žalobce je neoprávněně veden v evidencích bývalého Federálního ministerstva vnitra v registru svazků spolupracovníků Státní bezpečnosti jako rezident, agent, držitel propůjčeného bytu, držitel konspiračního bytu, informátor nebo ideový spolupracovník Státní bezpečnosti. Žalovanému Ministerstvu vnitra České republiky soud uložil, aby do 15 dnů od právní moci rozsudku provedlo likvidaci údajů o tom, že žalobce měl být rezidentem, agentem, držitelem propůjčeného bytu, držitelem konspiračního bytu, informátorem nebo ideovým spolupracovníkem Státní bezpečnosti, a likvidaci všech údajů souvisejících, jakož i likvidaci všech hmotných nosičů, na nichž jsou tyto údaje vázány. Žalovanému Ministerstvu vnitra ČR bylo dále uloženo, aby zaplatilo žalobci na nákladech řízení 1690 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku.

Soud prvního stupně na základě provedeného dokazování (výslechem žalobce jako účastníka řízení, výslechem svědka K. B., výslechem svědka V. Ř., výslechem svědkyně L. S. a dále konstatováním obsahu registračního protokolu bývalé Státní bezpečnosti) dospěl k závěru, že nebylo zjištěno, že by ze strany žalobce byl proveden ústně či písemně vázací akt, čímž by se žalobce stal tajným spolupracovníkem bývalé StB. v kategorii agent, dále že nebylo prokázáno, že by se podle příslušných směrnic ministerstva vnitra takto choval, že by byl seznámen s pravidly konspirace, že by si zvolil krycí jméno a že by jeho jednání bylo pracovníky bývalé Státní bezpečnosti zaměřeno k nějaké osobě či objektu. V důsledku toho byl soud prvního stupně toho názoru, že vydáním osvědčení ze strany bývalého Federálního ministerstva vnitra o tom, že žalobce je evidován jako osoba uvedená v § 2 odst. 1 písm. b) zákona č. 451/1991 Sb., došlo k neoprávněnému zásahu do osobnostních práv žalobce a že tento zásah je objektivně způsobilý narušit a ohrozit vůči žalobci práva chráněná v ustanovení § 11 o. z. Proto soud prvního stupně přikročil k vydání již citovaného určovacího výroku.

Soud prvního stupně vyhověl žalobě žalobce i pokud se domáhal likvidace údajů a likvidace hmotných nosičů, na kterých jsou vázány údaje o tom, že žalobce měl být rezidentem, agentem, držitelem propůjčeného bytu, držitelem konspiračního bytu, informátorem nebo ideovým spolupracovníkem bývalé Státní bezpečnosti. Soud vycházel z toho názoru, že právní prostředky ochrany proti neoprávněným zásahům jsou v ustanovení § 13 o. z. uvedeny jen příkladmo a že tedy tu není důvod, pro nějž by nemohlo být žalobě žalobce vyhověno, i pokud jde o likvidaci nepravdivých údajů o žalobci v evidenci vedené žalovaným ministerstvem a také pokud jde o likvidaci hmotných nosičů této evidence. Výrok o nákladech řízení odůvodnil soud ustanovením § 142 odst. 1 o. s. ř.

V odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně žalované Ministerstvo vnitra namítalo, že žalobce byl evidován v registru svazků bývalé Státní bezpečnosti, že vydáním osvědčení o tom plnilo ministerstvo svou povinnost podle ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 451/1991 Sb. a jinak tento údaj nezveřejňovalo, že údaje v materiálech bývalé Státní bezpečnosti podléhají ustanovením zákona o archivnictví a nelze je likvidovat způsobem navrhaným žalobcem.

Vrchní soud v Praze, jako soud odvolací, doplnil řízení ještě výslechem svědka F. V. Rozsudkem z 9.

6. 1994, sp. zn. 1 Co 67/94, rozhodl tak, že se mění rozsudek soudu prvního stupně, a to tak, že se zamítá žaloba žalobce, aby žalovaný provedl likvidaci všech údajů o tom, že žalobce měl být rezidentem, agentem, držitelem propůjčeného bytu, držitelem konspiračního bytu, informátorem nebo ideovým spolupracovníkem bývalé Státní bezpečnosti a všech údajů souvisejících a likvidaci všech hmotných nosičů, na který jsou tyto údaje vázány. Jinak byl rozsudek soudu prvního stupně rozsudkem odvolacího soudu potvrzen. Žalovanému bylo uloženo zaplatit žalobci na nákladech odvolacího řízení 460 Kč.

Své rozhodnutí odůvodnil odvolací soud tím, že nebyla prokázána existence závazku žalobce ke spolupráci s bývalou Státní bezpečností. Ztotožnil se proto odvolací soud se závěrem soudu prvního stupně, že zaevidování žalobce v materiálech bývalé Státní bezpečnosti bylo neoprávněné a že je tedy třeba považovat za neoprávněný zásah do práv na ochranu osobnosti žalobce toto zaevidování, které poškozuje čest a vážnost ve společnosti. Shledal proto odvolací soud důvodným nárok žalobce na určení neoprávněnosti této evidence ohledně žalobce v materiálech bývalé Státní bezpečnosti. Odvolací soud se však neztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, který shledal odůvodněným i žalobní návrh žalobce o uložení povinnosti žalovanému likvidovat údaje o žalobci (včetně hmotných nosičů o těchto údajích). Odvolací soud poukazoval na to, že ustanovení § 13 o. z. má sice na zřeteli odstraňovací úkony ohledně neoprávněných zásahů do práva na ochranu osobnosti, ale smyslem této právní úpravy je odstraňování nemajetkové újmy, která postiženému vznikla a která spočívá v poškození jeho cti a vážnosti ve společnosti, nikoli likvidace neoprávněných evidenčních údajů, které uvedený zásah vyvolaly. Rozhodnutí o nákladech řízení odůvodnil odvolací soud ustanovením § 142 odst. 3 o. s. ř.

Proti rozsudku odvolacího soudu, který byl doručen advokátu žalobce 17. 8. 1994, podal žalobce 12. 9. 1994 dovolání.

Žalobce napadat dovoláním jen ten výrok rozsudku odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně a byl zamítnut žalobní návrh žalobce na likvidaci údajů v evidenci žalovaného o tom, že žalobce měl být rezidentem, agentem, držitelem propůjčeného bytu, držitelem konspiračního bytu, informátorem nebo ideovým spolupracovníkem bývalé Státní bezpečnosti, jakož i údajů souvisejících, a také žalobní návrh na likvidaci všech hmotných nosičů, na nichž jsou tyto údaje vázány. Žalobce poukazoval na to, že žalované ministerstvo přechovává ve svých evidencích nepravdivé a difamující údaje o jeho osobě. Podle názoru žalobce je vedení a přechovávání takové evidence následkem neoprávněného zásahu do jeho práva na ochranu osobnosti, popřípadě jde o trvající zásah do jeho osobnostních práv; proto pokládá svůj návrh na likvidování údajů této evidence ohledně své osoby za odpovídající ustanovení § 13 o. z. Navrhovat proto, aby ve výroku rozsudku odvolacího soudu, který byl napaden jeho dovoláním, byl rozsudek Vrchního soudu v Praze zrušen a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení a k novému rozhodnutí.

Žalované ministerstvo ve svém vyjádření k dovolání žalobce uvedlo, že systém a činnost evidence, jež byla vedena bývalou Státní bezpečností, byly ukončeny se zánikem bývalé Státní bezpečnosti. Nejde tedy o informační systém podle zákona č. 256/1992 Sb., ale na tuto evidenci, archivovanou u Ministerstva vnitra ČR, se vztahují jen ustanovení zákona č. 97/1974 Sb., o archivnictví, a v rámci uvedené právní úpravy jsou tyto archiválie chráněny před znehodnocením.

Nejvyšší soud ČR dovolání dovolatele svým rozsudkem zamítl a náhradu nákladů dovolacího řízení žádnému z účastníků řízení neuložil.

Z odůvodnění:

Dovolání žalobce směřovalo proti výroku rozsudku odvolacího soudu, jímž byl změněn výrok rozsudku soudu prvního stupně, a je tedy přípustné podle ustanovení § 238 odst. 1 o. s. ř.

Podle ustanovení § 242 odst. 1 o. s. ř. přezkoumá dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden. Nejde-li o vady řízení uvedené v § 237 o. s. ř., nepřihlíží dovolací soud k vadám řízení, které nebyly uplatněny v dovolání, ledaže tyto vady měly za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Z citovaných ustanovení občanského soudního řádu (viz jeho znění se změnami a doplňky vyhlášené pod č. 240/1993 Sb.), v souvislosti se shora uvedeným obsahem dovolání dovolatele a vylíčenými základními údaji o průběhu řízení před soudem prvního stupně i před odvolacím soudem, vyplývá, že předmětem přezkoumání rozhodnutí Vrchního soudu v Praze z 9. 6. 1994, sp. zn. 1 Co 67/94, dovolacím soudem je v daném případě jen výrok rozhodnutí o změně rozhodnutí soudu prvního stupně ohledně zamítnutí žalobního návrhu na likvidaci údajů o evidenci žalovaného, a to o tom, že žalobce měl být rezidentem, agentem, držitelem propůjčeného bytu, držitelem konspiračního bytu, informátorem nebo ideovým spolupracovníkem bývalé Státní bezpečnosti, jakož i údajů souvisejících, a také ohledně návrhu na likvidaci všech hmotných nosičů, na nichž jsou tyto údaje vázány.

Podle ustanovení § 13 o. z. má fyzická osoba právo domáhat se, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění.

Neoprávněným zásahem postižená fyzická osoba navrhuje způsob odstranění následků neoprávněného zásahu podle konkrétního případu, přičemž volba tohoto navrhovaného způsobu musí odpovídat obsahu, formě i rozsahu neoprávněného zásahu. Úkolem soudu je pak posuzovat přiměřenost a vykonatelnost navrženého způsobu odstranění následků neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti.

Již ve výkladovém závěru bývalého Nejvyššího soudu sp. zn. Cpj 234/66 bylo jako jedno z hledisek posuzování přiměřenosti a vykonatelnosti navrženého způsobu odstranění následků neoprávněného zásahu uvedeno hledisko možnosti výkonu výroku rozhodnutí soudu o odstranění následků neoprávněného zásahu prostředky soudního výkonu rozhodnutí (srov. Sborník III. Nejvyššího soudu, SEVT, Praha 1980, str. 184). Přitom nároky na přiznání přiměřeného zadostiučinění podle ustanovení § 13 o. z. byly charakterizovány zejména jako nároky zdržovací a odstraňovací, u nichž lze předpokládat výkon rozhodnutí podle hlavy páté občanského soudního řádu, týkající se způsobu uspokojení práva na peněžité plnění.

Občanský soudní řád (viz jeho znění se změnami a doplňky vyhlášené pod č. 240/1993 Sb.) upravuje v ustanovení § 258 odst. 2 o. s. ř. způsoby výkonu rozhodnutí ukládajícího jinou povinnost než zaplacení peněžité pohledávky (částky) a uvádí, že takové rozhodnutí lze provést vyklizením, odebráním věci, rozdělením společné věci a posléze provedením prací výkonů. Tento v zákoně uvedený výpočet způsobů výkonu rozhodnutí je taxativní, nikoli příkladný.

V daném případě žalobce navrhuje vydání soudního rozhodnutí směřujícího ke zničení (likvidaci) movitých věcí, a to jmenovitě všech hmotných nosičů, na nichž jsou uvedeny údaje žalobcem konkrétně uváděné.

V případě údajů obsažených v podkladech pro vydání osvědčení podle ustanovení zákona č. 451/1991 Sb. jde o podklady, jejichž úschova a dispozice s nimi není neomezená a v některých případech mohou být tyto podklady i v držení jiného státního orgánu (srov. § 9 odst. 2 zákona č. 451/1991 Sb.). Podklady pro vydání osvědčení podle ustanovení zákona č. 451/1991 Sb. jsou jen svěřeny žalovanému ministerstvu a žádný obecně závazný předpis neumožňuje zničit tyto podklady. Nejde tu o osobní údaje v informačním systému ve smyslu ustanovení č. 256/1992 Sb. To vyplývá z porovnání účelů sledovaných vydáním každého z těchto uváděných předpisů (zákona č. 451/1991 Sb. a zákona č. 256/1992 Sb.) a z ustanovení zákona č. 451/1991 Sb. nelze dovodit oprávnění žalovaného

ministerstva zničit (popřípadě skartovat) podklady pro vydání osvědčení podle tohoto zákona, jmenovitě po dobu účinnosti zákona č. 451/1991 Sb. (srov. § 23 tohoto zákona).

Je třeba také mít na zřeteli, že podle ustanovení § 19 zákona č. 451/1991 Sb. je uveřejňování skutečností uvedených v osvědčení nebo v nález, anebo zveřejňování osvědčení nebo nález samotného, jakož i zveřejňování jakýchkoli podkladů k jejich vypracování, zakázáno bez předchozího souhlasu občana, jehož se týkají.

V případě vydání osvědčení podle ustanovení § 8 odst. 1 zákona č. 451/1991 Sb. je pak zákonem stanovený postup při jeho vydávání fyzické osobě dostatečnou zárukou toho, aby následky z něho nebyly nadále vyvozovány proti osobě, ve vztahu k níž pravomocné rozhodnutí soudu určuje, že skutečnému stavu věci neodpovídajícím dříve vydaným osvědčením se zasáhlo do práva na ochranu osobnosti této fyzické osoby, anebo určuje, že určité údaje v tomto osvědčení jsou neoprávněné.

Nepochybil proto v daném případě odvolací soud, když svým rozsudkem změnil rozhodnutí soudu prvního stupně ve výroku ukládajícím žalovanému Ministerstvu vnitra ČR, aby do 15 dnů od právní moci rozhodnutí soudu „provedl likvidaci údajů o tom, že žalobce měl být rezidentem, agentem, nebo ideovým spolupracovníkem Státní bezpečnosti a všech údajů s těmito údaji souvisejících a likvidaci všech hmotných nosičů, na kterých jsou tyto údaje vázány.“

Dovolací soud proto podle ustanovení § 243b o. s. ř. dovolání žalobce zamítl, protože došel k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné.

Náhrada nákladů dovolacího řízení nebyla uložena, když úspěšnému žalovanému žádné náklady řízení v dovolacím řízení nevznikly (§ 243c o. s. ř. a § 224 odst. 1 o. s. ř.).

K projednání dovolání nebylo třeba nařizovat jednání, protože šlo o dovolání odůvodněné výtkou nesprávného právního posouzení věci (§ 243a odst. 1 a § 241 odst. 2 písm. d/ o. s. ř.).